

Lisztóczy László

Negyedszázados az eгри Dsida Jenő Baráti Kör*

Az első – és tudtommal mindmáig az egyetlen – irodalmi egyesületet, melynek az erdélyi „poeta angelicus” a névadója, pontosan huszonöt esztendeje hozta létre egy alkalmoszerűen, de korántsem előzmények nélkül összeverődött és mindössze öt főből álló baráti társaság. Az ötlet tőlem, az egyesület későbbi elnökétől és a feleségetől, „Margó néni”-től származott. A további három alapító tag – Hunyadi Zsuzsanna, Román Éva és Szalai Katalin – régi tanítványaim közül verbuválódott. Közülük ketten konzulens tanári irányítással Dsida Jenő költészetéről írták diplomadolgozatukat az eгри Eszterházy Károly Főiskola (ma már: Eszterházy Károly Katolikus Egyetem) Irodalomtudományi Tanszékén. Négyünk aláírása olvasható az egyesület létrejöttéről tudósító jegyzőkönyv záradékában is, mely már korábban elkészült, és csak a kedvező alkalomra várt, hogy életbe lépjen. Azért csak négyünké, mert Margó néni az aláírási szertartás alatt épp a konyhában tüsténkedett, és azt mondta, hogy ő velem egy, tehát aláírásom az övét is magában rejti. Szövegét teljes terjedelmében idézem:

1997. július 24-én baráti találkozó zajlott le Egerben, a Honfoglalás utca 21. szám alatt, amelynek résztvevői Dsida Jenő Baráti Kör néven új keretek közé foglalták együttműködésük korábbi gyakorlatát.

A Kör alapvető célja a Dsida-kultusz ápolása. Tagjai meghatározó élményüknek tekintik a „poeta angelicus” emberi és költői magatartását, „szelíd mosollyal” néznek földre és égre, életre és halálra, rendületlenül hisznek az erdélyi magyarság értékteremtő hivatásában, a szépség és a jóság missziójában.

A Körnek tisztségviselői és protokolláris szabályai nincsenek. Tagja lehet bárki, aki azonosulni tud szellemével, s akinek a belépését a közösség osztatlanul támogatja. Elhatározását e jegyzőkönyv aláírásával szentesíti.

A Kör tagjai minden év nyarán összegyűlnek az alapító ülés színhelyén, és kötetlen beszélgetés formájában adnak számot egymásnak arról, hogy előző találkozásuk óta mit tettek a fenti eszmények megvalósításáért.

A jegyzőkönyvet rövid kommentár kíséretében, egy Dsidáról szóló dolgozat szövegébe iktatva közreadtam *Erdélyi arcok* című, 1997 karácsonyán megjelent tanulmánykötetemben. A személyes hírverésen kívül elsősorban ennek köszönhető, hogy a kezdeményezést viszonylag széles körben megismerték, hatósugara az idő múlásával Egertől Szombathelyig, Kassáig, Beregszászig, Csernátonig és

* Az írás társszerzői: Kelemenné Csuhay Zsuzsanna, Láng Gusztáv, Bozók Ferenc, Gránitz-Pápai Judit, Ködöböcz Gábor

Cambridge-ig ívelt: felvidéki, kárpátaljai, erdélyi és emigrációban élő tagokkal és pártfogókkal is gazdagodott közösségünk. A napjainkban már közel száz főből álló tagság zömét azonban mindmáig régi és új tanítványaim, barátaim alkotják, közöttük azok a hajdanvolt magyar szakos egri főiskolások, akik Dsida Jenő életművét választották szakdolgozatuk tárgyául.

Az irányítást öt főből álló vezetőség végzi, melynek az összetétele a megalakulás óta alig változott. Mai tagjai az alapító elnökön kívül: Hunyadi Zsuzsanna, Demkó Balázs, Nádasdi Sándor, Németh Zoltán és Ungvári P. Tamás. Hunyadi Zsuzsanna a titkárunk, Németh Zoltán a jogi tanácsadónk, Demkó Balázs a lelkipásztorunk. Demkó Balázst megelőzően Mikolai Vince, az egri Hittudományi Főiskola rektora töltötte be ezt a szép funkciót. Őt 2003-ban Diósgyőrbe helyezték, Balázs akkor lépett a helyébe.

Közös megegyezésünk szerint hagyománnyá vált, hogy az alapítás – és egyben az első „közgyűlés” – időpontjához legközelebb eső hét végén évről évre találkozunk. Ezekről az ülésekről csak indokolt esetben maradhatott bárki is távol. Az első összejövetel egyetlen napirendi pontja az volt, hogy mindannyian elmondtuk, legutóbbi találkozásunk óta mit tettünk az alapító okiratban rögzített elvek és célok megvalósításáért, a Dsida-kultusz ápolásáért. Később székfoglalókkal, szavalatokkal, versműsorokkal, ének- és zeneszámokkal, előadásokkal, könyvbemutatókkal és kiállításokkal is kiegészült az összejövétel.

Törekvéseink három irányban kristályosodtak ki a mögöttünk álló negyedszázad során. Az első és a legfontosabb természetesen névadónk költészetének, világképének a népszerűsítése volt. Magunkénak vallottuk, gondolkodásunk és magatartásunk ihletőjévé, formálójává avattuk azokat a szellemi és erkölcsi értékeket, amelyek a „poeta angelicus” életpéldájából és verseiből áradnak. Ezzel fonódott össze az a segítő akarat, amely a határon túli magyarság gondjainak megismerésére és enyhítésére, kultúrája népszerűsítésére irányult. Tevékenyen bekapcsolódtunk továbbá Eger és Heves megye kulturális életébe, részt vettünk irodalmi, művelődési hagyományainak ápolásában. E hármas törekvés jegyében kulturális programokat és tudományos konferenciákat szerveztünk, amelyhez segítséget nyújtott és infrastruktúrát biztosított a Keresztény Ifjúsági Klubbal, a Segít a Város Alapítvánnyal, a Forrás Gyermekek és Ifjúsági Központtal, valamint a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtárral kialakított együttműködésünk. A könyvkiadás is munkásságunk részévé vált, kötetbe rendeztük például a Dsida Jenő életművéről szervezett tudományos tanácskozásaink anyagát. Számos kötettel gazdagítottuk a helytörténeti irodalmat is. Egyebek mellett leporoltuk és közreadtuk az Egerhez is szoros szálakkal kötődő Pájer Antal – részben időszaki kiadványokban és a kéziratos hagyatékban kallódó – költői és lelkipásztori örökségét.

Honlapunknak Kovács Mihály a tervezője, a szerkesztője és az egyik fotója. Az érdeklődők föllapozhatják Dsida Jenő összes versét, műfordítását és számos

fényképét. Meghívók, plakátok és rendezvényeinken készült fotók segítségével kaphatnak képet irodalmi egyesületünk életéről, programjaink tárgyköréről és hangulatáról. Megtekinthetik „élő” bibliográfiánkat: a Dsida-kötetek, a róla szóló tanulmánygyűjtemények, monográfiák címlapját és válogatott illusztrációit. Meghallgathatják az egyik Dsida-versekből összeállított műsorunkat, elolvashatják néhány névadónkról írt és közzétett kiadványunk teljes szövegét.

Annak idején arra kértük tagjainkat, hogy akik fölkeresik Dsida Jenő síremlékét a kolozsvári Házsongárdi temetőben és fényképet is készítenek, küldjék el azt címünkre. Ezek a fotók követik honlapunkon a Dsida Jenőt bemutató fényképssorozatot. Az egyikén régi, kedves tanítványom, Maginé Piller Rita látható általános iskolai osztályával. Egy másikon Dsida Ottó, a Dsida család győri leszármazottja áll a síremlék előtt szatmárnémeti tagunk, a jeles újságíró és művelődésszervező, Muzsnay Árpád és felesége társaságában.

A Dsida Jenő Baráti Kör által képviselt értékrend egyik legjellemzőbb alkotóelemét egymás között a legegyszerűbb és a legkézenfekvőbb szavakkal „életöröm”-nek, „életszeretet”-nek nevezzük. Ehhez Dsida Jenőnek a keresztény hagyományokban gyökerező embersége és költői világképe, szenvedélyes, kozmikussá táguló életszeretete és életöröme ad mintát, ösztönzést számunkra. Tanácskozásainkat a mámoros életöröm, a kivételes izzású, egymás iránt is megnyilatkozó, „dsidás szeretet” atmoszférája hatja át. A „dsidás szeretet” jelzős szerkezettel az először közénk látogató, kiváló Dsida-kutató, Láng Gusztáv ajándékozott meg minket: a költőről írt monográfiájának a bemutatóján ezekkel a szavakkal dedikálta művét az egyesületet irányító házaspárnak.

A „dsidás szeretet” avatta legszebb ünnepünkké a Megváltó születésnapját. Karácsonyt követően, december 28-án hetvenen–nyolcvanan évről évre találkoztunk a „székházban”, az alapító elnök és felesége otthonában. Ebben az épületben zajlott a Dsida Jenő Baráti Kör „magánélete”, itt rendeztük meg nyári tanácskozásainkat, vezetőségi üléseinket, olykor szűk körben az illusztris vendégekkel és előadókkal folytatott beszélgetéseket is. A dsidás karácsonyokon és a nyári találkozókön mutatták be felnőtt tagjaink újszülött gyermekeiket, akiket a „tagjelölteknek” kijáró örömmel és szeretettel köszöntöttünk. Már akkor örvendeztünk a létszámgyarapodásnak, amikor „tagjelöltünk” szíve még az édesanyja szíve alatt dobogott. Lelkipásztoraink a székházban megrendezett összejöveleteken áldották meg a kismamákat, akiknek a létszáma egy időben akkora volt, hogy külön frakciót hoztak létre, és Margó nénit választották frakcióvezetőnek.

A dsidás karácsonyokat elsősorban Margó néni tette emlékezetessé. A magasba nyúló karácsonyfa csúcsán, a betlehemi csillag alatt középen Jézuska, két oldalán pedig a Dsida Kör újszülötteinek a nevét helyezte el mézeskalácsokra „írókázva”. A gyertyákat a gyerekek gyújtották meg, annak fényénél imádkoztunk, énekeltünk,

muzsikáltunk és szavaltunk verseket. Az első években Mikolai Vince, majd görög-katolikus lelki atyánk, Demkó Balázs és felesége, Ács Katalin közreműködésével adtunk hálát a Teremtőnek azokért a kegyelmekért, amelyekkel elhalmozott minket az elmúlt esztendőben. Az ünnepi áhítat végén Margó néni egy régimódi, elődeitől örökölt, muzeális tárgynak is tekinthető szakajtóból névre szóló mézeskaláccsal ajándékozta meg az összes jelenlevőt. Ezek voltak együttléteink – és egész működésünk – legmeghittebb, legfölemelőbb pillanatai.

A „dsidas szeretet” ösztönzött minket arra is, hogy 1998-as összejövetelünkön megszervezzük a kör gyermektagozatát. Ide az egyesület munkájába bekapcsolódó felnőttek gyermekei – a korábbi „tagjelöltek” – jelentkezhettek, és belépésük feltételül először csupán azt szabtuk, hogy tanuljanak meg könyv nélkül egy Dsida-verset, és szavalják el valamelyik rendezvényünkön. Később ki-ki maga döntötte el, hogy milyen témában és műfajban tartja meg székfoglalóját. 1998-ban Nádasdi Zsuzsanna és György, később Molnár Anna és Flóra, Salánki Teodóra, tehetséges rajzaival és bohócmutatványaival Pintér Áron, majd Németh Anna és Lacika esett át a próbán. Tóth Anna azzal szerzett jogot a tagsághoz, hogy 2002-ben a Dsida Jenő Baráti Kör karácsonyfája előtt a saját furulyáján játszotta el a *Csendes éj* dallamát. A 2003-as nyári találkozón Gaál Anna édesanyja ölében szavalta el Dsida Jenő *Ki-ki a maga mesterségét* című versét. Karácsonyfa előtti éneklésével és muzsikálásával lépett be a gyermektagozatba 2003-ban Deé Anna és Ungvári Zsófia, 2004-ben Okos Viola, Salánki Zsófia, Tóth Ilona és Ungvári Anna, majd Fekete Borbála is

Az életkori sajátosságok figyelembe vételével a gyermektagozat tagjaira is ugyanazok a szabályok voltak érvényesek, mint a felnőttekére. A 2001-es nyári találkozók alkalmából közös képzőművészeti kiállítást rendeztek. A 2004-es találkozó programját Pintér Áron egyéni rajzkiállítása gazdagította. A gyermektagozat és kis tagjelöltjeink látványosan szaporodó létszáma jelentette számunkra a reményt, hogy a Dsida Jenő Baráti Kör emléke és szelleme akkor is élni fog, amikor mi már nem leszünk. Tagjai közül jó néhányan országos hírnevet szereztek. Fekete Borbála például két alkalommal is sikeresen szerepelt a *Fölszállott a páva* vetélkedőjén, ma már az egyik legnépszerűbb népdalénekesünk. Okos Viola és Okos Gergely is kitűnt zenei tehetségével, az előbbi hegedűművészként és énekesként, az utóbbi virtuóz dobosként. Pintér Áron – aki egyik nyári összejövetelünkön lépett föl először – artista bohócként vált ország-szerte ismertté. Az utóbbi esztendőben a Németh- és a Lisztóczy-fiúk muzsikálása színesítette programjainkat, növelte örömünket és büszkeségünket.

Felnőtt tagjaink közül hárman is József Attila-díjasok: e sorok íróján kívül Füzesi Magda, a kárpátaljai származású, jelenleg Kolozsvárt élő költőnő és Ködöböcz Gábor egyetemi tanár, irodalomtörténész, az *Agria* című folyóirat főszerkesztője. Irodalmi egyesületünk legidősebb tagja, az idén 90 éves Fülöp Lajos Toldy Fe-

renc-díjban részesült. Okos Tibor, a Gajdos Zenekar vezetője és szólistája a Népművészet Ifjú Mestere cím büszke viselője. Pintér Tamás a Nagy Háború Blog keretében fejtett ki értékes, az anyaország határain is túlmutató, értékes tevékenységet. Bartók Béla az egri egyetem történelem tanszékének tudós oktatója. Kolozsvári frakciónk vezetője, Szabó Zsolt széles körű alkotói és szerkesztői munkát végez az erdélyi magyar kultúra felvirágoztatásáért. Ugyanezt elmondhatjuk az úgyszintén a „kincses város”-ban élő Cseke Péterről, a jeles művelődéstörténészről, a Babeş–Bolyai Tudományegyetem professzoráról és a *Korunk* szerkesztőjéről is. Budapesti frakciónk kiválósága, Meskó Bánk irodalmi műsoraival járja az országot. Az övéhez hasonló sikerekkel büszkélkedhet Jónás Zoltán és Ungvári P. Tamás is. Bozók Ferenc, az egri főiskola hajdanvolt hallgatója a szemünk láttára növekedett nemzedéke egyik legtehetségesebb költőjévé és esszéírójává.

Az 1999. július 24-én és 25-én lezajlott – sorrendben a harmadik – összejövetelünk önmagában is igazolta a kezdeményezés értelmét és szépségét. A vendéglátó házaspárral együtt összesen harminchárom sugárzó szemű és szívű résztvevője volt. (Azóta ez a létszám, a Dsida Jenő Baráti Kör szűkebb tagsága – mint említettem – a háromszorosára nőtt.) Bekapcsolódott eszmecsserénkbe Kárpátalja küldötte, Füzesi Magda költőnő, aki elmondta, hogyan őrzik Dsida Jenő emlékét Beregszászon. Vallasek István fizikus, egyetemi tanár Kolozsvárról jött közénk és hozott híreket: ő a „kincses város”-nak abban az utcájában és házában élt, ahol a Dsida család talált otthonára az 1930-as években. Ez indította őt arra, hogy Dsida-relikviákat gyűjtsön egy megalapítandó múzeum számára a költő hajdani szobájában. Turcsány Péter Pomázt és Budapestet képviselte az ülésen, s bemutatta az egybegyűlteknél Dsida egykori fölfedezettjét, Lakatos Demeter csángó költőt és mai utódját, Duma–István Andrást. Ő és az általa vezetett Kráter Műhely Egyesület, mely a *Polisz* című folyóiratot megjelentette, a leghívebb támogatóink közé tartozott. Sokan megsirattuk őt, amikor az elíziumi mezőkre költözött. Küldöttséggel vettünk részt pomázi temetésén is. Cseh Károly, a Mezőkövesden élt tanár, művelődésszervező és poéta az égő gyertyák mellett, Dsida-versek társaságában eltöltött nagycsütörtök esték varázsát, Ködöböcz Gábor Kányádi Sándor lírájának Dsida-reminiszcenciáit idézte.

Miközben a felnőttek a kertés családi ház teraszán komoly – bár sok-sok nevetéssel fűszerezett – tanácskozásukat folytatták, a gyermektageozat tagjai és tagjelöltjei – néhányan még édesanyjuk karjában vagy a szíve alatt – a befüvesített udvart vették birtokukba, hogy önfeledt játékkal, kiabálással és kacagással múlassák az időt. Olykor a terasz magasáról figyelmeztetni is kellett őket, hogy egy kicsit csendesebben vigadjanak, mert alig értjük egymás szavát.

Az említett eseményekkel egy időben a porta szalonnasütésre kiszemelt helyén nagy bográcsban főtt a halászlé. Ezt a vele párhuzamosan zajló történésekkel teljes mértékben egyenrangú műveletet Margó néni irányította pár önként jelent-

kező és hozzáértő tagunk segítségével. Amikor a halászlé illata ellenállhatatlanul elárasztotta az udvart, a teraszt és az egész környezetet, s a felnőttek az élet megfejtethetetlen titkai és lenyűgöző hiábavalóságai, a gyermekek pedig a labda utáni futkosásba végképp belefáradtak, kezdetét vette a *Vidám kínálgatás keresztényi lakomán* című Dsida-versből ismert – bár az ott leírtaknál kissé fegyelmesebb –, másnap kora délutánig tartó és csak rövid alvással megszakított „vidám keresztényi lakoma”, a puhára főtt hal ízének dicsérete szóval és szájhoz emelt kanállal. Mindezt később kiegészítette a „tarisznyában” hozott gyümölcsökből és süteményekből történő – s nem csupán a létfenntartás ösztönétől vezérelt – jókedvű falatozás és az azzal összefonódó, kötetlen beszélgetés.

2000 januárjában új fejezet kezdődött közösségünk életében: bíróság által is bejegyzett „közhasznú” egyesülettel alakultunk. Ugyanakkor beléptünk az Irodalmi Társaságok Szövetségébe (az ITÁSZ-ba), mely nevét később a „Kárpát-medencei” jelzővel, mozaikszavát pedig „K” betűvel egészítette ki. Ettől az évtől kezdve – a pályázatokon elnyert támogatások révén – Eger nyilvánossága előtt is bemutatkozhattunk. A Keresztény Ifjúsági Klubban, később pedig a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtárban megszervezett előadóestjeink élénk érdeklődést keltettek, csaknem kivétel nélkül teltházasak voltak.

A Keresztény Ifjúsági Klubban zsúfolt nézőtér előtt zajlott le például az erdélyi *Művelődés* című folyóirat Szabó Zsolt és a Kriterion Könyvkiadó Szabó Gyula vezette alkotói közösségének bemutatkozása; Romsics Ignác fejtegetése a trianoni békeszerződésről; Lisztóczy László és Ungvári P. Tamás *Trianon a magyar költészetben* című irodalmi estje; Eperjes Károly műsora a modern magyar líra istenkereső verseiből; a Turcsány Péter, Medvigy Endre és Szabó András közreműködésével megtartott Wass Albert-est; Láng Gusztáv Dsida-előadása; Ungvári P. Tamás *Angyalok citeráján* című Dsida-műsora; Jelenits István nagyheti elmélkedése a XX. századi magyar líra szenvedés-élményéről és Pilinszky János költészetéről; Benkő Samu áttekintése Erdélynek a magyar művelődéstörténetben betöltött szerepéről és jelentőségéről vagy Jankovics Marcell *Lékiratok* című memoárjának a bemutatója.

Irodalmi egyesületünk az évek múlásával a Dsida-kutatás egyik központjává, szellemi műhelyévé fejlődött. Szoros együttműködést alakítottunk ki a Dsida-életmű jeles kutatóival, például az Angliában élő Gömöri Györggyel; a Kolozsvárról Miskolcra áttelepült házaspárral: Kabán Annamáriával és Mózes Hubával; továbbá Láng Gusztávval és Marosi Ildikóval. Tiszteletbeli tagunkká fogadtuk Muzsnay Árpádot, aki Dsida Jenő szülővárosában, Szatmárnémetiben – olykor a mi közreműködésünkkel – ápolja a „poeta angelicus” emlékét.

Egyik legjelentősebb vállalkozásunk a *Poeta angelicus (Írások Dsida Jenőről és költészetéről)* című tanulmánygyűjtemény kiadása volt. A 2003-ban megjelent 192 oldalas kötet – melyet e sorok írója szerkesztett és Mózes Huba lektorált – közzétett egy

ismeretlen Dsida-verset és fölvonultatott kilenc Dsida-kutatót. A munka szépségét szemlélteti, ha a szerzőket lakhelyük föltüntetésével nevezzük meg: Cseke Péter (Kozlovár), Gömöri György (Cambridge), Kabán Annamária és Mózes Huba (Miskolc), Láng Gusztáv (Szombathely), Lisztóczky László (Eger), Marosi Ildikó (Marosvásárhely), Pomogáts Béla és Sas Péter (Budapest). A kötetben megjelent tizenkét tanulmányt két ciklusba rendeztük. Az első *Krisztus követése* címmel Dsida Jenő szakrális költészetéről – elsősorban Assisi Szent Ferenchez fűződő viszonyáról – tárt föl új adatokat. A második *A teljesebb Dsida-képert* címmel a költő és Erdély kapcsolatairól – elsősorban újságírói és szerkesztői tevékenységéről – szerzett ismereteinket egészítette ki. Gömöri György tanulmánya kitért arra is, hogy Dsida Jenő életműve dacolt a „szemhatárszűkítő provincializmussal”, költészetére jelentős hatást gyakorolt például a világirodalom két kiemelkedő alakja, Edgar Allan Poe és Georg Trakl.

Czegő Zoltán így méltatta a kötetet *Dsida Jenő, épp Egerben* című cikkében: „Az egeri Dsida Jenő Baráti Kör... rakosgatja a maga tégláit Erdélyország felé, gyűjtögeti a perselypénzeket, tudván, hogy azt nem lopják el ilyen-olyan hivatalfik. Gyönyörű tanulmánykötetet tettek most a szakma (figyelem: *minden rangú tanárok*) és a széperért rajongó, a művészetet *belülről* is érteni, látni akaró olvasók asztalára...”

2009-től a Bródy Sándor Megyei és Városi Könyvtárral együttműködve szerveztük meg nyilvános programjainkat. A következő írás ezt az időszakot mutatja be.

Kelemenné Csuhay Zsuzsanna

A Dsida Jenő Baráti Kör 25 éve – könyvtáros szemmel

Nem sok civil szerveződés, irodalmi kör dicsekedhet olyan negyed évszázados múlttal, mint a Dsida Jenő Baráti Kör, amelynek sikeres működését színes programsorozatok, konferenciák, irodalmi délutánok, változatos tematikát nyújtó saját könyvkiadványok és folyóirat-cikkek sokasága fémjelzi. A tudós, lelkiismeretes József Attila-díjas pedagógus-irodalmár és a tudásra szomjazó tanítványok legnagyobb sikere érhető tetten a Kör 25 éves fennállásában, aktív közösségteremtő erejében. Lisztóczky László tanár úr és a többi alapító tag 1997-ben létrejött kezdeményezése az idők folyamán helytörténeti, sőt a megye- és az országhatárokat is átlépő kulturális irodalmi műhellyé nőtte ki magát. Különös büszkeséggel tölt el, hogy az alapító tagok közül kettőnek is tanítványa voltam: Lisztóczky tanár úr előadásait az egeri tanárképző főiskola világirodalmi szemináriumain hallgattam,

magyar szakos tanítási gyakorlatomat pedig egy másik alapító tagnál, Hunyadi Zsuzsannánál abszolváltam.

Irodalom- és művelődéstörténészek, irodalomtanárok és tanítványaik, helytörténészek, kutatók, könyvtárosok, előadóművészek tartották fontosnak, hogy kezdeményezésükkel és az évek folyamán kiteljesedő tevékenységükkel új megvilágításba helyezték, a fiatalabb generációt megszólítva szélesebb körben is megismertessék Dsida Jenő költészetét. Mottójuk napjainkig a névadó erdélyi költő világképe nyomán az „életöröm”, „életszeretet”, a „keresztény hagyományokban gyökerező emberség”.

Részben a Kör székházában (Lisztóczy tanár úr otthonában) tartott családi hangulatú összejöveteleken szerveződik mind a mai napig az egyesület irodalmi élete. Itt körvonalazódnak, kristályosodnak ki az év aktuális eseményei a vezetőség útmutatásával a decemberi karácsony-ünnepektől a nyári találkozókra át a tavaszi-őszi programkínálatig az alapító elnök céltudatos irodalomszervező összefogásával, akit egyetlen szenvedély hajt: az irodalom és ezen belül is a magyar irodalom szenvedélyes szeretete. Ez a szenvedély és a tagok lelkes hozzáállása tartotta meg két és fél évtizeden át a civil kört. Létrehozták gyermektagozatukat is, sokan közülük nemcsak az egyre gyarapodó Kör büszkeségei, hanem a rendezvények aktív szereplői, a dsidas értékek továbbvivői.

Ebbe a kulturális milióbe cseppentem bele 2009-ben a Bródy Sándor Könyvtárban, ettől az évtől kezdve töretlen az együttműködésünk. Tanár úr irodalmi estjeit már korábban is élvezhette a könyvtár olvasóközönsége, ám a Dsida Kör programjai javarészt ekkor még a Keresztény Ifjúsági Klubban zajlottak. Ebben az évben kezdődött az első európai uniós támogatással megvalósuló olvasásnépszerűsítő pályázati programunk, melynek részeként a Körrel közös *Hevesi Honfoglaló* helyismereti előadássorozatot szerveztünk középiskolás diákok számára. Hamarosan befogadott a Dsida Kör, ettől kezdve már nemcsak külső szemlélője, hanem aktív részese, háziasszonya lettem a könyvtár és a kulturális egyesület közösen szervezett rendezvényeinek.

2014-ben a *Nyisd ki a világot!* európai uniós pályázatban már teljes programozatot hirdettünk „*Olvassunk, beszéljessünk a Dsida Jenő Baráti Körrel!*” címmel. Eközben a magyar, kiváltképpen az erdélyi irodalom – köztük számos ma is alkotó – jeles képviselőjének a művészetét ismerhettem meg. Büszkeséggel töltött el, hogy a Dsida Jenő Baráti Kör alkotói kötelékében együtt dolgozhattam neves irodalom- és művelődéstörténészekkel, történelemkutatókkal és oktatókkal, előadóművészekkel határon innenről és túlról. 2014-től a Kör pályázati tevékenységét koordinálok, évről évre az egri önkormányzat által meghirdetett kulturális pályázatok nyertesei között tudhatjuk magunkat, amit elsősorban a tematikus sokszínűségnek köszönhetünk. A Kör vezető irodalmárai (Lisztóczy László és Fülöp Lajos) alkotói tevékenységét – köteteinek, tanulmányainak megjelenését – folyamatosan nyomon követtük. Bemutattunk helyi alkotókat: Gál Elemért, aki Egerbe hozta Erdély szel-

lemét, megemlékeztünk az egyházi költészet Petőfijéről, Pájer Antalról, Zalár József költészetéről középiskolai irodalmi vetélkedőt is szerveztünk.

Nyári találkozóinkon a jeles évfordulókat állítottuk középpontba. 2016-ban az I. világháború emlékezetét tették mérlegre történészek és levéltári kutatók, a doberdói expedíció tagjai. Az alapító elnök *Álmok a romokon* tanulmánykötete a két világháború közötti magyar irodalomról nyújtott impozáns és hiánypótló áttekintést. Lisztóczy László és Fülöp Lajos a *Nyugat* című folyóirathoz tartozó szerzők jelentőségét méltatta több kötetbemutaton, ennek kapcsán ismerkedhettünk meg Turcsány Péter és Szappanos Gábor írói, műfordítói, szerkesztői munkásságával is. Tudományos konferenciát szerveztünk az erdélyi Helikon-íróközösség megalakulásának 90. évfordulóján Fülöp Lajos, Kabán Annamária, Mózes Huba, Szabó Zsolt és Ködöböcz Gábor közreműködésével. Előadások hangzottak el Benedek Elekről, Áprily Lajosról, Kós Károlyról és Kányádi Sándorról.

Trianon tragikus következményei ihlették a marosvásárhelyi Kilyén Ilka *Búvópatakok* című összeállítását. Elbe István, az OSZK információszolgáltatási igazgatója a magyar emlékművek sorsát mutatta be az elszakított területeken Trianon után.

A nyelvművelő és nyelvteremtő Dsida Jenő ars poeticájával ismerkedhettünk Cseke Péter irodalmi estjén. *Tarkabarka strófák* című műsorát Dsida Jenő verseiből állította össze Marosán Csaba kolozsvári előadóművész.

2017 nyarán Dsida Jenő születésének 110. évfordulójára és a Dsida Jenő Baráti Kör megalakulásának 20. évfordulójára emlékeztünk. Vincze Ferenc Dsida Jenő költészetét méltatta, Muzsnay Árpád a Dsida család és Szatmárnémeti kapcsolatait boncolgatta.

A nagy klasszikusok is helyet kaptak műsorkínálatunkban: Csergő-Herczeg László és Dsupin Pál zenés irodalmi délutánján idéztük föl Arany János alakját, költészetét, Urbán László Bródy Sándor és kortársai kapcsolatáról beszélt.

A 2018-as év volt programokban a legszínesebb és a leggazdagabb. A könyvtár kezdeményezésére és a Dsida Kör közreműködésével Egerbe hívtuk az Isonzó Expresszt. A nosztalgiavonaton lezajlott virtuális utazás során kilencszer harminc percben történelmi előadásokra és kötetlen beszélgetésekre került sor Pintér Tamással, Rózsafi Jánossal, Stencinger Norberttel és Bartók Bélával, a Nagy Háború Blog történész kutatóival. *Az iskolapadból a doberdói pokolba* című kiállítás pedig Kókay László naplója és fotóalbuma alapján a doberdói mindennapokról tudósított.

2018 és 2020 között a *Tudás – Könyvtár – Közösség* európai uniós pályázat köré szerveződött irodalmi körünk élete: három év alatt három irodalmi szabadegyetemet valósítottunk meg a Kör hármass célkitűzésének jegyében. 2018-ban fát ültettünk az Érsekkertben Dsida Jenő tiszteletére. A nyár folyamán Erdélybe utaztunk: Szatmárnémetiben Muzsnay Árpád kalauzolt minket, Kolozsváron Szabó Zsolttal, Füzesi Magdával és Vallasek Istvánnal eredtünk Dsida Jenő nyomába.

2019-ben a Bródy Sándor Könyvtárban a *Légy már legenda!* című konferencián a Dsida-kutatások új eredményeiről, az erdélyi magyarság helyzetéről, irodalmi és művészeti életének a sokszínűségéről hallhattunk előadásokat. E tanácskozás anyagából „*A szép mindig korszerű*” címmel 2020-ban kötetet is megjelentettünk. 2020-ban *Helyismereti értékek nyomában* Pécsen jártunk. Ez alkalommal alakítottuk ki kapcsolatunkat az ott működő Csorba Győző Társasággal.

A családias légkör fontos összetartó erő az irodalmi kör életében. Alkotóink jelesebb évfordulóit, születésnapjait a tanítványok által írt, a fontosabb tanulmányokat egybegyűjtő, az ünnepeltek bibliográfiáját összeállító jubileumi kötetekkel, évfordulós újságokkal köszöntjük. Hiánypótló volt a 2016-os dsidas karácsony, mely Margó néni emlékét, az egykori szeretet-ünnepek hagyományát elevenítette fel könyvtári környezetben.

A Dsida Kör tudatosan és folyamatosan teret adott helyi és határon túli előadóművészeknek. Felejthetetlenek Ungvári P. Tamás, Jónás Zoltán, Kilyén Ilka, Marosán Csaba, Rekita Rozália, Meskó Bánk vagy Havas Judit irodalmi estjei. Az előadóestek zenei közreműködői, Fekete Borbála és Okos Tibor a népzene csodálatos világába varázsolták az érdeklődőket. Különösen figyelemre méltóak Ungvári P. Tamásnak, a Kör „hivatalos versmondójának” az irodalmi délutánjai. Őt hallgatva Dsidának osztályfőnökéhez, Juhász Péterhez a *Keleti Újság* hasábjain 1935-ben írt sorai jutnak eszembe: „Tőle tanultam meg, hogy a teremtő Isten nekem ajándékozta a világ leggyönyörűbb nyelvét, általa jöttem rá, hogy a magánhangzóknak színük, a más-salhangzóknak keménységük, puhaságuk, simaságuk és érdességük van, a szavak lehetnek szögletesek vagy gömbölyűek, édesek vagy keserűek, s a körmondat úgy lebeghet a levegőben, mint arányos testű, kiterjesztett szárnyú sasmadár.”

A Dsida Jenő Baráti Körben végzett munkámat a pedagógus és a könyvtáros irodalomszeretete, a Kör alkotói iránt érzett tisztelet vezérli. Dsidás „hit van bennem, hogy a kóválygó felhőknek is útja van, s minden léptem után nyomot hagyok”.

A Dsida Jenő Baráti Kör 25 éves tevékenysége tükrözi Marosán Csaba kolozsvári magyar színész hitvallásának: „Az embernek a gyökereit kell megtartania a legjobban, mert utána bármilyen szélvihar jön, nem fújja el a szél. Akik Erdélyből mentek ki, még inkább ragaszkodnak identitásukhoz. Emiatt foggal-körömmel kapaszkodnak azokba a gyökerekbe, amihez jussuk van: a magyar kultúrához. Ezért fontos, hogy a magyar irodalom minél távolabbra jusson el, és mindenki ismerje. Az a célom, hogy növekedjék az irodalom szeretete az iskolákban, a diákokhoz érjek el az előadásokkal, és azon is dolgozom, hogy húsz vagy harminc év múlva erdélyi magyar színészként legyen értő, olvasó, színházat szerető közönségem. Hiszen e fiatalokból lesz a potenciális publikum. Tanítsunk irodalmat! A nyelv volt mindig leghűségesebb kísérőnk. Ez pattogott az ősök ajkán. Ezen kesergett a Rodostóba száműzött magyar. Bánatunkat, dicsőségünket s örömünket is, ha volt, ezen fejezték ki költőink, művészeink.”

Láng Gusztáv

A hűséges olvasó

Aligha van Dsida Jenőnek hűségesebb olvasója Lisztóczy Lászlónál. Nemcsak abban az értelemben, hogy ifjú kora óta újra meg újra fellapozza a költő verseit, változatlan – vagy talán egyre nagyobb – élvezetet találva bennük. Hanem úgy is, hogy igyekszik megosztani ezt a versek szerzte örömet másokkal is – lehetőleg mindenkivel. Ezért alapította meg negyedszázada a Dsida Jenő Baráti Kört, melynek programos célja a költő népszerűsítése, életének és költészetének minél szélesebb körben történő megismertetése. Nincs olyan Dsida-kutató, aki meg ne fordult volna – esetenként többször is – Egerben, e csakugyan „baráti kör” vendégeként, hogy előadásával hozzájáruljon a fenti cél eléréséhez, mindig zsúfolt teremben, mindig lelkes közönség előtt. Lisztóczy László ezzel vált a Dsida-kultusz megalapítójává, oly időben, amikor a költőt és életművét még alig sikerült kiszabadítani a célzatosan rosszindulatú felejtés fogságából.

Lisztóczy László azonban elsősorban irodalomtörténész, aki kutató szorgalmát és tehetségét úgyszintén kedves költőjének (is) szenteli. A költő – az antik szállóigét cáfolva – nemcsak **születik**, hanem **lesz** is. Életének eseményei teszik azzá, nemkülönben a hatások, melyek környezetéből érik. Élet- és környezetrajz nélkül versei alig – vagy csak másképpen, kevésbé „hűségesen” – érthetők. Lisztóczy László Dsida-tanulmányai nagyfokú filológiai pontossággal és esztétikai érzékenységgel mutatnak példát élet, környezet és kor „egybeolvasására” a költő verseivel. Dsida-képünk minél teljesebbé tételében így múlhatatlan érdemeket szerzett.

Bozók Ferenc

„Egri leporelló”

(Emlékképeim a Dsida Jenő Baráti Körről)

Lisztóczy László, mindannyiunk Laci bácsija mindig ezzel a cselekvő szeretetre és tartalmas irodalomra „mozgósító” megszólítással kezdi a Dsida Jenő Baráti Körnek szánt körleveleit: „Kedves Dsidások!” A Dsida Jenő Baráti Körbe beavatotlanok úgy is vélhetnék, hogy eme megszólításban valami hadsereg mozgósításáról van szó, hisz a „dsidások”, amennyiben „dzs”-vel, dzsidásoknak írjuk, valamiféle

militárisan hadra szólítható sereg tagjai is lehetnének. A „dsida” hosszú fanyelű szűrőfegyver, voltaképpen a 18. század óta használt lovassági lándzsa. Az irodalmi idézet ne maradjon el: *„Tizenkét dzsidás ulánus által kísérve postakocsimon Újhelybe beértem.”* (Kazinczy Ferenc) Vagy hogy versre is hivatkozzak: Csokonai Vitéz Mihály Lilla szemeit nevezi dzsidáknak (szűrős fegyvereknek) *A pillantó szemek* című versében: *„Ne kínozz, Lilla! újabb ostromokkal / Ne hányd oly hasgató pillanatokkal / Felém villám szemed. / Az verte szívemet halálos sebbe; / Ne szórj, ne szórj újabb dzsidákat ebbe, / Kíméld meg életemet.”*

A Dsida Jenő Baráti Kör esetében természetesen szó sem lehet szűrős lándzsákkal ellátott seregekről, sem szeszélyes női pillantásokról. Szó van viszont angyalos seregekről, derűsen terített nyári kerti asztalról Lisztóczy László egri Honfoglalás utcai kertjében nyáron papi áldással, Isten imáadásával és Mária-tisztelettel és irodalommal, irodalommal, irodalommal... Szó van csipogó gyerekekről, madárbarát kertről, meghitt beszélgetésekről, tiszta tekintetekről és *„vidám kínálgatásról keresztényi lakomán”*. Ne feledjük el a tartalmas, értékes író–olvasó találkozókat, zenés–verses ünnepi rendezvényeket, erdélyi utazásokat és a többi dsidás eseményt sem. De ezekről nem én vagyok hivatott írni, hanem Laci bácsi. Tudom, hogy meg is teszi, kronologikus és tudósi pontossággal.

Ezek az emlékképek villannak fel bennem a Dsida Jenő Baráti Kör nyári találkozóiról. Napsugaras derűről és életszeretetről üzen ez a kert. Még akkor is, ha többen már odaátról bátorítanak minket. Nem gondoltam volna, hogy épp ebben a Honfoglalás utcai Édenkertben látom utoljára például Dinnyés József dalnokot vagy Turcsány Péter költőt.

A „dsidás karácsonyok” meghittsége is addig volt teljes és kerek, amíg Margó néni névre szóló mézeskalácsairól és alázatosan gondoskodó szeretetéről, háttér-munkájáról is szólt. Akik már nincsenek itt velünk, odaátról szurkolnak nekünk, és onnan arra bátorítanak minket, hogy amíg lehetünk, addig legyünk. Ugyanerre biztat minket odaátról a „poeta angelicus” is, 1997 óta, hálával. Laus Deo!

Gránitz-Pápai Judit

Mit jelent számomra a Dsida Jenő Baráti Kör?

Talán Dsida Jenő *Tavaszi ujjongás* című versének az egyik részlete válaszol a legszebben a fenti kérdésre: *„Minden örömré, tűzlobogásra szítja a lelket”*. Valóban öröm minden találkozás. Felemelő, mintha egy kicsit kilépnénk a hétköznapiakból, egy más, nyugodtabb, őszintébb világba, amelynek szeretetteljes légköréből

otthonainkba is magunkkal vihetünk egy kicsit, hogy aztán a következő alkalommal újra feltöltődjünk...

A 2000-es évek eleje, főiskolás korom óta vagyok a Dsida Jenő Baráti Kör tagja. Szakdolgozatomat írtam Dr. Lisztóczy László Tanár Úrnál *Bibliai motívumok Dsida Jenő költészetében* címmel, s ennek bemutatása volt egy nyári találkozón a „székfoglalóm”. Megtiszteltetésnek éreztem, hogy meghívást, lehetőséget kaptam a baráti körhöz való csatlakozásra. Először, emlékszem, felmerült bennem, hogy miért nem „irodalmi egyesület”, s furcsállottam is a „baráti kör” megnevezést. Mintegy két évtized elteltével már tudom, értem: valóban baráti kör s nemcsak Dsida Jenő szellemi örökségét őrző csoport vagyunk. Akár gyakrabban, akár ritkábban találkozunk (mivel Kápolnásnyéken élek, nem is minden eseményen tudtam, tudok részt venni), mindig nagy szeretettel fogadnak a kör tagjai. Be kell vallanom, hogy voltak aktívabb és inaktívabb időszakai is „Dsida körös” tagságomnak. Ugyanakkor nagyon boldog vagyok, hogy néhány éve a családommal: férjemmel, Gergővel és nagyfiunkkal, Gellért Nimróddal együtt lehetünk jelen a Dsida Jenő Baráti Kör rendezvényein.

Emlékszem, még a szakdolgozatíráskor Laci bácsi mondta, hogyha a Dsida-sírboltnál járunk, fotózzunk is. Így már a dolgozat mellékletébe is bekerült egy fotó, hiszen egy ottani barátommal felkerestük a sírt, majd családi képeket is többször készítettünk a Házsongárdi temetőben. Pedagógusként eltöltött éveim során pedig, a baráti kör céljaival összhangban, körülbelül 400 gyermekkel és pedagógus kísérőikkel zarándokoltunk el Dsida Jenő kolozsvári sírboltjához, hogy nemzeti színű szalaggal, koszorúval, himnuszok éneklésével, a költő verseivel emlékezzünk meg a kör névadójáról. Tudom, hogy e fiatalok közül a kirándulást követően többen is alaposabban megismerkedtek Dsida Jenő munkásságával, s bízom benne, hogy fölhívják majd rá mások figyelmét is.

Végiggondolva az elmúlt éveket, nem is tudnék egy-egy meghatározó pillanatot kiemelni a baráti kör életéből. Sok ilyen van, és nem is csak a rendezvényekhez kapcsolódva. Házasságkötésünk alkalmából, 2007-ben csodálatos, kézzel írt levelet kaptam Laci bácsitól, melyet mai napig őrzök. Felejthetetlen a 2011-es nyári találkozó, amikor lelkipásztorunk, Demkó Balázs megáldotta az akkor ugyan már 3 éves, ám a nyári találkozóra először érkező gyermekünket, az ezt megörökítő fotók is a kedvenceim közé tartoznak. Egy-egy hosszú esti beszélgetés a nyári találkozók után; egy-egy látogatás a székházban; a színvonalas, elgondolkodtató előadások és a gondosan megszerkesztett műsorok; az ifjúsági tagozat kiállításai; az erdélyi, egri és pécsi szabadegyetemi programok a Bródy Sándor Könyvtárral közösen; végül, de nem utolsósorban a meghitt karácsonyok, melyeknek Margó néni volt a lelke: ezek mind-mind megdobogtatják a szívemet, ha eszembe jutnak.

Nem véletlenül hagytam a karácsonyt a végére, hiszen Margó néni emléke a mai napig elevenen él bennünk. Azt hiszem, mindannyiunknak, főként nekünk, nőknek példakép lehet a Dsida Kör Nagyasszonya, aki melegséggel, szeretettel, meghatározhatatlan, megfoghatatlan jósággal fordult mindig vendégeihez, s az iránta érzett szimpátiát csak fokozta egyszerűségével és szerénységével. Személyes varázsa szinte észrevétlenül vitte jó irányba a találkozókat.

Ködöböcz Gábor

Emlékezés a Dsida Jenő Baráti Kör Nagyasszonyára

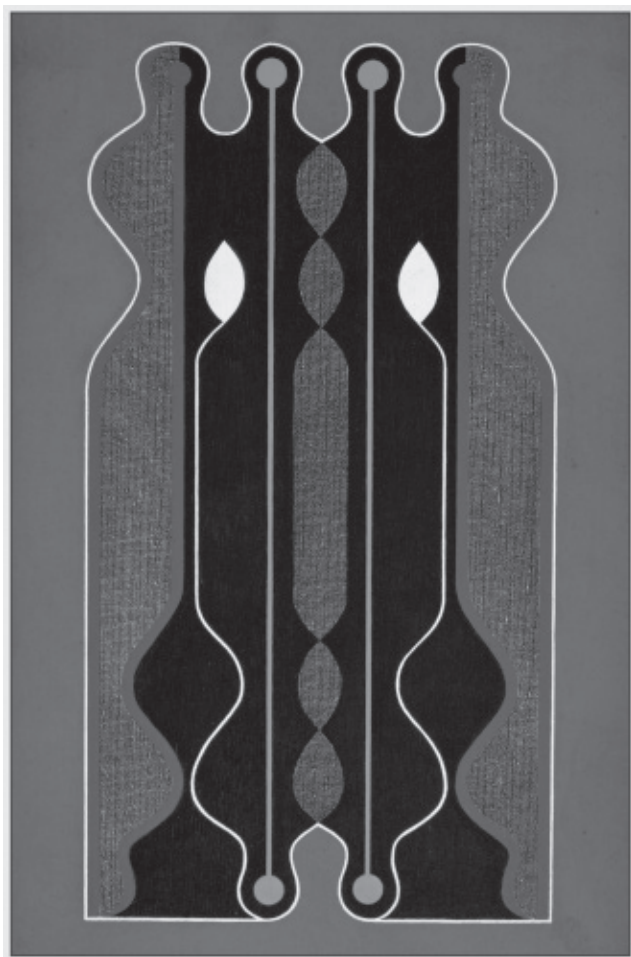
Vékonyka földi jelenlétünk legfőbb tudása mindössze ennyi: ha szeretjük egymást, akkor itt van a mennyország; ha nem szeretjük egymást, akkor itt van a pokol. Lisztóczy Lászlóné Kékessy Margit, az áldott emlékű Margóka nagyon jól tudta ezt. Sőt talán mindenki másnál pontosabban tudta, és sokszor némán, szavak nélkül, a puszta jelenlétével és kisugárzásával tanította ezt. Aligha találkoztam még emberrel, aki olyan súlyosan jelen volt a hallgatásával, aki olyan beszédesen tudott volna hallgatni és a hallgatásával mégiscsak súlyos tartalmakat közvetíteni, mint ő.

Szerencsésnek és boldognak érezhette magát, aki Margókát közelről ismerhette, aurájának különleges harmóniáját tapasztalhatta. S nem kevésbé az, aki egyedülállóan finom ételeinek, süteményeinek ízét, fenséges aromájú teáinak és egyéb italainak jótékony hatását élvezhette. És amire csak kevesen képesek: rejtett összefüggésekre figyelmes, ultrahangokra fogékony lényével a társaságon belüli rokonszenveket erősíteni, a feszültségeket pedig oldani tudta. A gyermekeket s felnőtteket, a régi és újsütetű ismerősöket szinte észrevétlenül tudta bevonni a saját körébe, állhatatos szelídséggel plántálva át minden egyes vendégébe a türelmet, a megértést és a tisztelet erényét. Margóka minden idegszálával tudta, hogy egymásra vagyunk utalva, és egymáshoz csak szeretettel lehetünk igazságosak. Minden megnyilvánulását átjárta, áthatotta az a legvégső felismerés, miszerint a szeretet voltaképpen nem más, mint a létezés mélységeinek megértése és Isten akaratának elfogadása.

Margóka – akár szavakkal, akár szavak nélkül – mindig a szeretet nyelvén, a szeretetteljes empátia és mélységes alázat révén hajolt közel embertársaihoz. Tanulhatatlan érzelmi intelligenciával, végtelen jósággal és bölcsességgel gyakorolta a szeretet művészetét. Az evangéliumi útmutatást és a belülről látók fényességét

követve élt, soha semmit nem tett a szíve ellenében. Így kötött össze égi és földi, látható és láthatatlan szálakat. Pontosan tudta és egész lényével sugározta, hogy „a szeretet a Minden, / a szeretet a nem-látható, / mégis tapintható Isten”.

Nagy lélek lévén Margóka azt is jól tudta, hogy az ember csak azt viheti magával odaát, amit az embertársainak, a szeretteinek adott az életben. Ebben a hitben hordozta nehéz keresztjét évtizedeken keresztül, majd viselte méltósággal a szörnyű betegséggel járó megpróbáltatást. Gondviselésre hagyatkozó életpéldájával erősítvén bennünk a 272. dicséret üzenetét: „Mind jó, amit Isten tézen. / Szent az ő akaratja. / Ő énvélem is úgy tégyen, / Mint kedve néki tartja. / Ő az Isten, ki ínségben / Az övéit megtartja, / Hát légyen, mint akarja.”

Asszonyok dicsérete